

Handläggare
Hellstrand Eva

Datum
2017-01-03

Diarienummer
AMN-2016-0284

Arbetsmarknadsnämnden

Remiss av Biblioteksplan för Uppsala kommun 2017-2020

Förslag till beslut

Arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta

att avge yttrande enligt föredragningen i ärendet.

Sammanfattning

Kultur- och utbildningsnämnderna i Uppsala har remitterat förslag till biblioteksplan för Uppsala kommun. Planen är framställd med fokus på bibliotekens användare och på omvärldsfaktorer som kan komma att påverka bibliotekets verksamhet och utveckling. Sammantaget ser förvaltningen mycket positivt på biblioteksplanens tydliga syfte till kommunikation och uppsökande verksamhet för personer med annan språkbakgrund. Det handlar ofta om personer som återfinns i de verksamheter som arbetsmarknadsnämnden svarar för.

Ärendet

Arbetsmarknadsnämnden har erbjudits att yttra sig över förslag till biblioteksplan för Uppsala kommun 2017–2020. Planen omfattar både folk- och skolbibliotek med avsikt att ge en riktning för biblioteksutvecklingen i Uppsala kommun. I planen behandlas bland annat frågor som demokrati och fri åsiktsbildning, läsfrämjande, det fysiska och det digitala biblioteket samt behov av samverkan med omvärlden.

Arbetsmarknadsförvaltningen ser redan i inledningen av biblioteksplanen en beröring mellan vuxenutbildning och bibliotekets uppdrag där begrepp som livslångt lärande, språkutveckling samt kunskapsförmedling och bildning tas upp. Vidare beskrivs i planen att biblioteket erbjuder tjänster för språkträning och att folkbiblioteken ofta är den plats som människor söker sig till om de är nya i Sverige och vill lära sig mer om språk och samhälle.

Under avsnittet ”Det uppsökande biblioteket” framförs att biblioteket behöver arbeta uppsökande och nå ut till prioriterade grupper. Förvaltningen önskar i detta sammanhang att skrivningen om sfi längst ned på sid 17 under rubriken ”Samarbete och samverkan för starkare bibliotek” förtydligas. Asylsökande har inte rätt till sfi, men möjlighet till

språkundervisning genom olika bildningsförbund och föreningar. När en person har fått uppehållstillstånd har personen rätt till sfi och då ska studietakten avgöras av individuella behov och förutsättningar.

Sammantaget ser förvaltningen mycket positivt på biblioteksplanens tydliga syfte till kommunikation och uppsökande verksamhet för personer med annan språkbakgrund. Det handlar ofta om personer som återfinns i de verksamheter som arbetsmarknadsnämnden svarar för.

Som kort information kan avslutningsvis nämnas att ett projekt har påbörjats för att utveckla samarbetet mellan sfi och biblioteksverksamheten i kommunen. En workshop är planerad till nästa år och syftet med samverkan är att bidra till bättre integration och stöd till språkutveckling. Ett mål är att biblioteket ska möta alla sfi-elever.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Lena Winterbom
Direktör

Handläggare
Hansson Johanna
Strömberg Annika

Datum
2016-11-18

Diarienummer
KTN-2015-0276

Inbjudan att lämna synpunkter på förslag till Biblioteksplan för Uppsala kommun 2017-2020

Kultur- och utbildningsnämnderna i Uppsala har under oktober och november fattat beslut om att skicka ut bifogat förslag till biblioteksplan för Uppsala kommun på remiss till kommunala nämnder och bolag samt till föreningsliv och andra aktörer som har bjudits in till dialoger kring planen under våren 2016.

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska alla kommuner ”anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet”.

Förslaget till biblioteksplan för Uppsala kommun omfattar både folk- och skolbibliotek. Syftet med biblioteksplanen är att ge strategisk vägledning för biblioteksverksamheterna. Planen är skriven med fokus på bibliotekens användare och på omvärldsfaktorer som kan komma att påverka bibliotekets verksamhet och utveckling.

När inkomna remisser har sammanställts, kommer ett reviderat förslag till biblioteksplan att behandlas i kultur- och utbildningsnämnderna. Biblioteksplanen ska därefter föreläggas kommunfullmäktige för beslut.

Frågor kan ställs till stadsbibliotekarie Johanna Hansson
e-post: johanna.hansson@ uppsala.se, telefon: 018-727 17 48

Sista datum för att lämna remissvar är 2017-01-31.
Svaren skickas via e-post till: kulturförvaltningen@ uppsala.se.

Kulturnämnden

Utbildningsnämnden

Peter Gustavsson
ordförande

Caroline Hoffstedt
ordförande

Biblioteksplan för Uppsala kommun 2017-2020

Innehållsförteckning

Inledning	3
Om biblioteksplanen.....	4

Folk- och skolbibliotek i Uppsala kommun

1.1 Bibliotekets kärnverksamhet:	
Läsning, lärande och fri åsiktsbildning.....	6
1.1.1 Demokrati och fri åsiktsbildning	
1.1.2 Läsfrämjande	
1.1.3 Lärande, språkutveckling och kunskapsförmedling	
1.2 Platsen: det fysiska, digitala och uppsökande biblioteket.....	10
1.2.1 Det fysiska biblioteket	
1.2.2 Det digitala biblioteket	
1.2.3 Det uppsökande biblioteket	
1.3 Biblioteket och omvärlden.....	16
1.3.1 Bibliotek för alla	
1.3.2 Kommunikation: det synliga biblioteket som spelar roll	
1.3.3 Samarbete och samverkan för starkare bibliotek	
1.3.4 Samverkan mellan förskola, skola och bibliotek	
Uppföljning av biblioteksplanen.....	20

Inledning

År 2020 är biblioteken i Uppsala kommun en viktig stomme för en stark och livskraftig demokrati, som främjar läsande, kreativitet och reflektion kring andra människors situation och samhällsutvecklingen i stort. De arbetar med livslångt lärande, språkutveckling och kunskapsförmedling och präglas av mod, bildning och nytänkande. Biblioteken ska vara tillgängliga för alla och starkast där kommuninvånarna behöver dem som mest. Verksamheten finns i kommunens tätorter, på landsbygden och i skolor. Mobil, digital och uppsökande verksamhet kompletterar de fysiska biblioteken.

Biblioteken är viktiga för Uppsala. Oavsett om människor tar del av verksamheten genom det fysiska biblioteket, biblioteksbussarna, den uppsökande verksamheten eller över nätet så öppnar biblioteken dörrar till nya världar och perspektiv.

Med denna biblioteksplan vill vi ge en riktning för biblioteksutvecklingen i Uppsala kommun i en tid när Uppsala växer snabbt och behoven av och förväntningarna på kommunens verksamhet ökar. Planen tar för första gången ett helhetsgrepp kring biblioteksverksamheten i Uppsala kommun - både vad gäller folk- och skolbibliotek.

Språket bygger vår kunskap om världen och om oss själva. Biblioteksplanen pekar därför ut vikten av att prioritera och samverka kring utvecklingen av barn och ungas förutsättningar att erövra sitt språk. Biblioteken har en avgörande betydelse för att ta tillvara och vidareutveckla barns medfödda nyfikenhet och lust att lära.

En annan viktig utgångspunkt i planen är det läsfrämjande arbetet som inte bara ska ske inom det fysiska bibliotekets väggar. Folkbiblioteken ska verka överallt i kommunen. Biblioteken ska vara starkast där de behövs som mest och samverka brett för att nå målgrupper som annars inte nås i det läsfrämjande arbetet. På så sätt kan biblioteken spela en viktig roll i att bygga ett Uppsala för alla.

Biblioteksplanen uppdateras vart fjärde år och är ett av flera verktyg för att styra utveckling och prioriteringar inom Uppsala kommuns bibliotek. Planens inriktningar konkretiseras i samband med kommunens Mål & budget samt i nämndernas verksamhetsplaner.

Peter Gustavsson (s)
ordförande i kulturnämnden

Caroline Hoffstedt (s)
ordförande i utbildningsnämnden

Om biblioteksplanen

Enligt Bibliotekslagen (SFS 2013:801) ska alla kommuner ”anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet”.

Kommunstyrelsen har i augusti 2015 fattat beslut om att ge kulturnämnden i uppdrag att i samverkan med utbildningsnämnden utarbeta en biblioteksplan för Uppsala kommun.

Biblioteksplanen, som är kommunövergripande, ska antas i kommunfullmäktige.

Biblioteksplanen utgår från bibliotekslagen och tar dessutom sin utgångspunkt i:

- Skollagen (SFS 2010:800) som säger att alla elever oavsett skolform ska ha tillgång till skolbibliotek
- UNESCO:s folk- och skolbiblioteksmanifest
- FN:s konvention om barnets rättigheter
- Agenda 2030 och de globala målen för en hållbar utveckling som bland annat handlar om allas rätt till utbildning och livslångt lärande, om jämställdhet och om social inkludering.

Syftet med biblioteksplanen är att ge strategisk vägledning för biblioteksverksamheterna. Planen är skriven med fokus på bibliotekens användare och på omvärldsfaktorer som kan komma att påverka bibliotekets verksamhet och utveckling. Ambitionen har varit att ta fram en plan som både pekar framåt och ringar in frågor av betydelse på några års sikt. Det är också viktigt att planen är tillräckligt realistisk och förankrad i samtiden för att den ska få praktisk betydelse. Den ska kunna läsas och användas externt för den som vill förstå, använda, ställa krav på- eller samarbeta med biblioteken inom Uppsala kommun.

Det här är en plan för både folk- och skolbibliotek. Eftersom skolbibliotek är ett av många områden inom skolan är skrivningarna om dem betydligt mindre omfattande än de som berör folkbiblioteken. Folk- och skolbibliotek är två skilda verksamheter kopplat till huvudman, uppdrag och målgrupp. Samtidigt finns många beröringspunkter. Biblioteksplanen pekar på områden där skolans och folkbibliotekens uppdrag kompletterar varandra och där samarbete därför bör utvecklas. Skolbibliotek är liksom bibliotek inom universitet och högskola en del av undervisningen, medan folkbibliotek när det gäller lärande fram för allt har fokus på det icke-formella lärandet. Genom samverkan och samarbete kan alla bibliotekstyper bidra till utveckling och progression i människors lärande.

Arbetet med att ta fram ett förslag till biblioteksplan för Uppsala kommun har skett i bred dialog med olika grupper av användare, med föreningar och studieförbund och med förvaltningar och bolag inom kommunen. Det har funnits en styrgrupp med ordföranden i kultur- respektive utbildningsnämnden och de två förvaltningarnas direktörer. Inom kulturnämnden har en politisk referensgrupp medverkat i arbetet. Medlemmarna i referensgruppen har medverkat i flera medborgardialoger. En workshop om bibliotek för barn och unga har genomförts med representanter från kultur- och utbildningsnämnderna. Genom samarbete kring en programserie med Länsbibliotek Uppsala, Uppsala universitetsbibliotek och Sveriges lantbruksuniversitets bibliotek, har Bibliotek Uppsala provat ett nytt sätt för omvärldsbevakning kopplat till biblioteksplanearbete. Serien, ”På spaning efter den tid som kommer”, har fokuserat på frågor som är relevanta för bibliotek av alla slag i ett framtidsperspektiv och som samtidigt har ett stort allmänintresse. Vid fem olika tillfällen diskuterade en panel tillsammans med publiken läsning, lärande, segregation, fri åsiktsbildning och vårt kollektiva minne. Programmen har vänt sig både till medarbetare på de

olika biblioteken och till allmänheten. Samarbetet avslutades med en gemensam framtidsspaning för medarbetare från samtliga medverkande bibliotek.

Biblioteksplanen gäller för perioden 2017-2020. Den utvärderas enligt den plan för uppföljning som Uppsala kommun har för alla sina verksamheter. Processen för det beskrivs sist i den här planen.

Folk- och skolbibliotek i Uppsala kommun

1.1 Bibliotekets kärnverksamhet: Fri åsiktsbildning, läsning och lärande

Bibliotekets portalparagraf (2013:801, § 2) uttrycker ändamålet med bibliotek:

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.

Att främja en demokratisk samhällsutveckling, läsning och lärande är de allmänna bibliotekens kärnuppdrag.

1.1.1 Demokrati och fri åsiktsbildning

”Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning” står det i regeringsformen (SFS 1974:152), en av Sveriges fyra grundlagar. Sedan 2014 finns en liknande formulering i bibliotekslagen: Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.” Lagstiftaren ger här de offentligt finansierade biblioteken en väsentlig funktion för att i praktiken säkra och utveckla demokratin.

Åsiktsfriheten är i princip obegränsad i Sverige. Yttrandefriheten är också grundlagsskyddad och mycket omfattande, men inte oinskränkt. Det är till exempel inte tillåtet att förtala eller att avsiktligt kränka andra människor. De legala ramar som gäller för yttrandefriheten gäller också för biblioteken. I fokus för bibliotekens verksamhet står alltid varje människas rätt att skaffa sig kunskap och att bilda sig en åsikt. Biblioteket ska bidra till att det kan ske fritt och allsidigt. En viktig del av bibliotekets uppdrag är att göra urval av medier och av arrangemang som innebär att det samlade utbudet är allsidigt och angeläget för många.

Folkbiblioteken har i uppdrag att finnas till för alla. Det breda och omfattande uppdraget ställer krav på en fri och öppen tillgång till information och åsikter.

Det centrala i bibliotekets uppdrag är inte att ge plats för alla att yttra sig om allting, men att stärka möjligheterna för alla att ta del av en mångfald av information och att bilda sig en egen uppfattning.

Skolbiblioteket är en del av det allmänna biblioteksväsendet. Skolbiblioteket är inte bara böcker. Det är en pedagogisk resurs för undervisning och skolarbete. Vanligtvis brukar man med skolbibliotek avse en gemensam och ordnad resurs av medier och information som ställs till barns, elevers och lärares förfogande och som ingår i skolans pedagogiska verksamhet med uppgift att stödja barns och elevers lärande. Organisationen av

skolbiblioteksverksamheten ska vara flexibel. Den måste dock organiseras så att eleverna får tillgång till skolbibliotek. Det ska vara möjligt för eleverna att kontinuerligt kunna ges möjlighet till att använda skolbiblioteket som en del av undervisningen. Eleverna ska ha tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av deras utbildning för att bidra till att nå målen för denna. Skolbiblioteket omfattar böcker, fack- och skönlitteratur, databaser, informationsteknik och andra medier.

Inriktning för demokrati och fri åsiktsbildning

- Bibliotek Uppsala tillgängliggör information utan censur eller andra aktiva inskränkningar. Det innebär en öppenhet för olika perspektiv och för olika sätt att se på världen. I uppdraget ligger att sätta frågor i sammanhang, att göra urval och att med utgångspunkt i bibliotekets medier ge perspektiv på dåtid, samtid och framtid.
- Bibliotek Uppsala belyser aktuella, intressanta och relevanta samhällsfrågor genom att vara en arena för samtal, reflektion och debatt.
- Bibliotek Uppsala behandlar alla människor jämlikt och inkluderande oavsett bakgrund, etnicitet eller ärende och oberoende av religiös och politisk uppfattning.
- Bibliotek Uppsala balanserar det öppna och inkluderande uppdraget att vara till för alla med uppdraget att spegla en mångfald av åsikter och uppfattningar. Hur det sker i praktiken är inte självklart, vilket förutsätter ett utforskande, prövande och omprövande förhållningssätt. När olika intressen krockar är det ett tillfälle att genom dialog på sikt forma en praxis kring det komplexa uppdraget.
- Skolbiblioteket bidrar till elevernas vilja till och förmåga att kunna vara aktiva demokratiska medborgare.

1.1.2 Läsfrämjande

Folkbiblioteken har ett särskilt uppdrag i bibliotekslagen att främja läsning och tillgången till litteratur. Särskilt tungt är uppdraget kopplat till barn och unga. De nationella målen för litteratur och läsfrämjande säger att alla i Sverige oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens förutsättningar ska ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.¹

Det läsfrämjande arbetet är därför ett kärnuppdrag för folkbiblioteken. Samtidigt finns flera andra aktörer som utifrån delvis andra förutsättningar arbetar för att främja läskunnighet och intresset för läsning. Samarbete stärker möjligheterna att öka intresset för - och kunskaperna om litteratur och läsning.

En förutsättning för att vilja läsa är att kunna läsa. Uppdraget att lära människor att läsa ligger inom den formella utbildningen. Här kan folkbiblioteken med sin kompetens kring litteratur och förmedling för olika målgrupper och med sitt utbud av medier fungera som ett komplement. Folkbiblioteken har dessutom brett utbud av kompensatoriska hjälpmedel för den som av olika skäl inte kan läsa skriven text, till exempel talböcker i olika format.

¹ Läs för livet. Regeringens proposition 2013/14:3

Att läsa är inget entydigt begrepp – tvärtom blir det allt mer komplext i takt med att nya tjänster och tekniker för kommunikation och text utvecklas. Människor läser med ögonen och med öronen, litteratur och texter produceras i en mängd olika format, fysiskt och digitalt. Att läsa korta texter på sociala medier med behållning är delvis något annat än att läsa långa och sammanhängande texter, till exempel en roman. En människa kan vara avancerad läsare inom ett område, men i princip nybörjare inom ett annat. Detta trots god faktisk läskunnighet.

Tillgången till skolbibliotek är en viktig del i skolans kompensatoriska uppdrag, särskilt för språk- och lässvaga grupper. Folkbiblioteksresurser kan ingå som en del i det som utgör en skolas samlade skolbiblioteksresurs. En förutsättning för det är att skolan och folkbiblioteket har en överenskommelse och ett ekonomiskt avtal som reglerar användningen av folkbibliotek.

Skolbiblioteket kan finnas på flera ställen där eleverna sitter och studerar på raster, håltimmar och eftermiddagar. Koncentrerade elever kan sitta och läsa för sig själva, engagerade elever kan resonera kring grupparbete och elever kan sitta vid datorer och arbeta. Många har svårt att få ro att studera hemma och de får ofta slåss om den dator som finns med sina syskon. Därför är det bra att skolbiblioteket kan fungera som ett öppet rum på olika sätt. Utveckling och förändring är viktiga ledord i ambitionen att höja skolresultaten. Det kräver en helhetssyn på skolbibliotekets roll och funktion i skolan. Varje skola ansvarar för att skolbiblioteket används på ett sätt som förväntas stärka måluppfyllelsen för eleverna.

Inriktning för läsfrämjande

- Bibliotek Uppsala arbetar för att göra läsningen inspirerande för fler, med fokus på innehållet. Läsning är en meningsfull och meningsskapande process för ökad förståelse för sig själv och andra för att vidga perspektiven och för att få tillgång till fler världar. Utgångspunkten är en tro på att människor vill läsa.
- Bibliotek Uppsala arbetar läsfrämjande med alla sorters texter oavsett format. Den enskilde läsaren med sina olika behov, intressen och förutsättningar står i centrum. Bibliotek Uppsala värderar inte olika sätt att läsa. Att kunna förmedla litteratur och texter på ett relevant och inspirerande sätt och med olika metoder anpassade för olika målgrupper är en kärnkompetens inom Bibliotek Uppsala.
- Social läsning och andra former av samtal kring litteratur och kring olika läserfarenheter breddar och fördjupar läsoplevelsen och lockar till vidare läsning. Bibliotek Uppsala erbjuder rika möjligheter till program och andra aktiviteter som sätter litteratur och annan text i sammanhang.
- Bibliotek Uppsala kompletterar förskolans och skolans viktiga uppdrag att lära barn och unga att läsa. Fokus för det läsfrämjande arbetet ligger dels på de allra minsta barnen och på barn och unga på fritid, dels på att utveckla samarbete med rektorer och pedagoger inom förskola och skola kring läsning och litteratur.
- Läsning av böcker är en vanligare aktivitet bland flickor och kvinnor än bland pojkar och män. Bibliotek Uppsala arbetar för att utjämna de skillnaderna.
- Skolbiblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning, bland annat genom att erbjuda litteratur utifrån deras olika behov och förutsättningar.

1.1.3 Lärande, språkutveckling och kunskapsförmedling

Bibliotekslagen säger att de offentligt finansierade biblioteken ska bidra till kunskapsförmedling samt till att främja intresset för bland annat bildning, utbildning och forskning. Folkbiblioteken ska dessutom verka för att öka kunskaperna om hur informationsteknik kan användas som ett redskap för lärande.

Folkbiblioteken har sina rötter i folkbildningen och är inte del av den formella utbildningen. Uppdraget är istället att komplettera formell utbildning och att möjliggöra för människor att av egen kraft stärka, fördjupa och komplettera det lärande som sker inom förskola, skola och högskola. Att erövra ett språk, i tal och i skrift, är grundläggande för allt vidare lärande. Det formella ansvaret för språk- och läsutveckling ligger på skolan. Men biblioteken behöver utveckla metoder för att möta människor med olika djup i sin läsning – små barn, vuxna analfabeter, nybörjarläsare och avancerade läsare. I mötet med bibliotekets medier och verksamhet och med medarbetarnas kompetens kan individen parallellt och under hela livet bygga sin egen kunskap starkare och dessutom bidra till nytt vetande.

Biblioteket stödjer och uppmuntrar människor att investera i kunskap och stärker på det sättet både enskilda människors och samhällets utveckling.

För att vara delaktig fullt ut i samhället och för att kunna följa och förstå den utveckling som sker inom forskning och vetande räcker det inte att ha ämneskunskaper, man behöver dessutom behärska tekniken. Att vara digitalt kompetent är komplext och innebär förståelse för digitaliseringens logik, att kunna greppa sammanhang och ämnesinnehåll och att ha faktisk tillgång till relevant teknisk utrustning. Utmaningarna är särskilt stora för personer med funktionsvariationer, med bristande språkkunskaper eller med kort utbildning. Men det är också en generell utmaning för alla människor, eftersom digitaliseringen i många delar påverkar grundläggande uppfattningar om vad kunskap är. Om bildning tidigare var ett mer självklart begrepp, så är det i dag komplext och en i hög grad levande och ständigt pågående process. Det handlar om att förhålla sig ständigt kritisk till olika källor, att ställa frågor och att utveckla förmåga att sätta i sammanhang.

Skolbiblioteket har en central roll i skolans pedagogiska uppdrag. Skolbiblioteket är ett stöd för att alla barn och elever ska lära sig det som de har rätt till. Skolbiblioteket är mer förknippat med sin funktion i undervisningen än med sin lokal. Skolbiblioteket handlar om att säkerställa att alla elever får det som de har rätt till: ett skolbibliotek som är en aktiv och stödande del i deras dagliga lärande. Skolbibliotekets verksamhet ses som ett verktyg för skolutveckling och stärker undervisningen inom bland annat områdena läsfrämjande, informationssökning och källkritik. Elever med annat modersmål än svenska och barn och elever i behov av särskilt stöd behöver särskilt utformad litteratur till exempel anpassat enkelt språk, extra stor text eller punktskrift. Skolbiblioteket ger tillgång till tekniska hjälpmedel för att eleverna ska kunna ta del av den information som finns.

Inriktning för lärande, språkutveckling och kunskapsförmedling

- Bibliotek Uppsala kompletterar formell utbildning och lägger särskilt fokus på individers och grupperas eget kunskapssökande. Tillgång till fri information är tillsammans med människors drivkraft att förstå och lära fundament i ett demokratiskt samhälle. Bibliotekets medarbetare har en handledande och stödjande funktion i relation till människor i lärande.
- För biblioteksservice inom grund- och gymnasieskolan ansvarar respektive huvudman. Det är också där kunskapen om hur behoven ser ut finns. Bibliotek Uppsala samarbetar med utbildningsanordnare oavsett huvudman, utifrån ett gemensamt fokus på att bidra till att stärka individers lärande. Bibliotek Uppsala kompenserar inte för de resurser som eventuellt inte finns inom skolan.
- Bibliotek Uppsala samarbetar med skol- och universitetsbibliotek för att bidra till en utveckling i människors biblioteksanvändning kopplat till lärande.
- Att utveckla digital kompetens inklusive MIK (medie- och informationskunnighet) är en del av det livslånga lärandet. Bibliotek Uppsala utvecklar metoder och tillhandahåller medier och teknik som stärker den enskilda individens möjligheter att förstå och använda sig av digitalt material. Bibliotek Uppsala arbetar medvetet för att motverka risken för krympande perspektiv på grund av begränsad eller tillrättalagd tillgång till information.
- Bibliotek Uppsala är en resurs för integration i samhället för människor som är nya i Sverige. Biblioteket strävar efter att kunna tillhandahålla medier och handledning på relevanta språk utifrån den nyanländes behov.
- Tillgången till skolbibliotek ökar möjligheten till stöd för elevers lärande, läslust och språkutveckling.

1.2 Platsen: det fysiska, digitala och uppsökande biblioteket

Det finns många olika sätt att använda sitt bibliotek. Ett är att besöka det själv för att till exempel låna medier, läsa på plats eller för att ta del av någon aktivitet, ett annat är att använda de digitala tjänsterna och till exempel ladda ner en e-bok, ett tredje kan vara att ta del av litteratur som någon annan har lånat på biblioteket. Ytterligare ett är att möta biblioteket på andra platser, till exempel på arbetsplatsen eller i skolan, på fritidsgården eller i samband med ett föreningsmöte.

1.2.1 Det fysiska biblioteket

Det fysiska biblioteket här avser dels biblioteksrummet och hur det används, dels den övergripande folkbiblioteksstrukturen, det vill säga var i kommunen som bibliotek finns idag och i framtiden.

I Unesco:s folkbiblioteksmanifest beskrivs folkbiblioteken som lokala kunskapscentra².

Folkbibliotek är offentliga rum för möten mellan människor och medier och platser där information, tankar och åsikter kan delas och fördjupas. Biblioteksrummet är en slags tredje plats, en plats mellan hemmet och skolan eller arbetet, en offentlig plats i skärningspunkten mellan det privata och det gemensamma.

Bibliotek konkurrerar om människors tid. Det fysiska biblioteket måste vara attraktivt, angeläget och inbjudande för att människor ska välja att gå dit. Det präglas både av igenkänning som gör det enkelt att vara en trogen användare samtidigt som det aktivt välkomnar även dem som är nya på biblioteket.

När samhället utvecklas, förändras också användningen av det fysiska biblioteket. I takt med att allt fler människor har arbeten och uppdrag som inte är beroende av fysiska platser, förändras innebörden av begreppet ”arbetsplats”. För många kan ett öppet och uppkopplat folkbibliotek vara en attraktiv och fungerande plats för arbete under kortare eller längre tid. Teknik och digitala tjänster är en bärande del i de fysiska biblioteken. När tekniken utvecklas förväntar sig många användare att biblioteken ligger i framkant. Det ställer krav på biblioteken att snabbt ställa om till – och introducera tekniska lösningar som underlättar informationssökning, läsning och lärande.

Fysiska bibliotek kan vara mobila eller stationära. En hög användning av biblioteken gynnas av generösa och anpassade öppettider, medarbetare som är välkomnande och som har relevant kompetens samt av en rumslig utformning som möjliggör olika aktiviteter och som stödjer människors behov av såväl tystnad som av samtal.

Biblioteket som plats står genom sitt uppdrag fritt från alla former av religiös, ekonomisk eller politisk påverkan. Därför kan bibliotek fungera som neutrala platser för möten i samband med stora och omvälvande händelser lokalt eller i en större omvärld.

Folkbibliotekets medier är kärnan i verksamheten, men uppdraget är större än så. Med utgångspunkt i olika texter ska biblioteksrummet fungera för- och uppmuntra till samtal och dialog. På så sätt bidrar biblioteket i praktiken till fri åsiktsbildning och till att öka intresset för bildning, upplysning, utbildning, forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.

Människor använder bibliotek som en del i vardagen. Folkbibliotek bör därför ligga där människor naturligt rör sig. Ett exklusivt eller mindre centralt läge försvårar användningen av bibliotek.

Generösa öppettider är avgörande för människors benägenhet att använda biblioteket.

Behoven ser olika ut, till exempel är små barn ofta beroende av att komma på förmiddagar, medan yrkesarbetande eller studerande vuxna efterfrågar bibliotek som är öppna på kvällar och helger. Behoven förändras också över tid. Därför behöver biblioteken regelbundet analysera och förändra sina öppettider.

Tillgången till skolbibliotek anordnas på olika sätt beroende på de lokala förhållandena vid varje skola. En liten skola i glesbygd eller en skola med få elever kan ha helt andra förutsättningar och behov av lösningar än en större skola.

² Se till exempel <http://www.unesco.se/?informat=folkbiblioteksmanifestet-skolbiblioteksmanifestet>

Inriktning för det fysiska biblioteket

- Bibliotek Uppsala anpassar och utformar sina bibliotek utifrån användarnas behov. Ambitionen är att kunna möta olika människor med skiftande behov parallellt och sida vid sida i samma lokal. Prioriteringen av barn och unga är synlig i biblioteksrummet. Barn får ta plats och Bibliotek Uppsala främjar möjligheten till lärande lek som ett sätt för barn att uttrycka sig och att utvecklas.
- Bibliotek Uppsala har mod och kraft att tidigt implementera ny teknik som är angelägen för människors lärande och läsande. Biblioteken är lämpliga som testbädd för ny teknik och smarta tjänster.
- Med utgångspunkt i uppdraget att främja läsande och lärande utformas aktiviteter i det fysiska rummet. Kreativitet, mångfald, eget skapande och aktiv delaktighet uppmuntras.
- Meröppet – det vill säga ett system som via bibliotekskortet ger människor tillgång till bibliotekslokalen, medier och teknik även på tider då biblioteket inte är bemannat - införs på folkbibliotek där det är möjligt för att öka tillgången till såväl rummet som medierna.
- Den mobila verksamheten – i första hand biblioteksbuskar - kompletterar och samspelar med de fysiska folkbiblioteken. Det digitala biblioteket är på samma sätt både ett komplement och i vissa delar ett fullgott alternativ till fysiska bibliotek. De som bor och vistas i Uppsala får genom att de olika biblioteken samverkar med- och kompletterar varandra enkel och anpassad tillgång till biblioteksservice
- Vid nyetablering av bibliotek ska följande eftersträvas:
 - ett läge som innebär att biblioteket finns där människor naturligt rör sig och där olika generationer och grupper av människor möts.
 - lokaler som är flexibla och som möjliggör att biblioteket kan utvecklas och förändras i takt med att lokala behov skiftar.
 - generösa öppettider utifrån användarnas behov
 - samverkan och samlokalisering med andra verksamheter där det är möjligt
 - lokalerna ska utformas så att det alltid finns möjlighet att införa meröppet.
- Skolbiblioteken utformas så att de möter varje skolas och varje elevs behov utifrån de förutsättningar som finns.

1.2.2 Det digitala biblioteket

Det digitala biblioteket avser dels digitala tjänster och medier på bibliotekets webbplattformar eller i det fysiska biblioteket, dels det betydligt större uppdraget att sortera i – och hantera information i digital form.

Folkbiblioteken växte fram i det sena 1800-talet som ett svar på den informationsbrist som många människor levde med både på grund av bristande kunskaper i till exempel läsning, men också på grund av att böcker var dyra och därmed många gånger oåtkomliga. Sedan dess har det skett en utjämning i tillgången: böcker och andra texter är mer lättåtkomliga, utbudet på webben är ofta bara en webbsökning bort. Biblioteken ger den som vet vad hen söker tillgång

till i princip vilket material som helst. Samtidigt ökar behovet av att kunna sovra och navigera. Det är många gånger inte tillgången som är problemet, utan tvärt om att hitta rätt i ett överflöd av information.

Men det finns också tendenser mot nya inläsningseffekter. Såväl upphovsrättslagstiftning som kommersiella begränsningar gör att en hel del material som visserligen är digitaliserat och därmed i princip tillgängligt oberoende av fysiska hinder, i praktiken inte går att dela. Det finns tecken som pekar mot att vi går från en form av informationsbrist mot en annan. Även den här gången drabbas de som på olika sätt är resurssvaga.

Den digitala logiken bygger på algoritmer som enkelt sett förvandlar frågor till svar, sökningar till sökträffar. Den fungerar på ett sådant sätt att den som söker efter information får resultat som är anpassade efter tidigare sökningar. En kontroversiell fråga kan därför belysas på helt olika sätt i olika personers webbflöde. Förutsättningen för ett demokratiskt samhälle är att människor har möjligheter, intresse och kunskap för att bilda sig, bredda sin världsbild och ompröva sina uppfattningar. Här kan sökningar på publika datorer som bibliotekets i praktiken vara ett sätt att motverka begränsade sökresultat: eftersom många personer använder samma dator blir sökresultaten mindre specifika och mer generella.

Många människor står fortfarande helt eller delvis utanför det digitala samhället. Biblioteken har ett viktigt uppdrag i att bidra till att den digitala inkluderingen ökar.

Digitalisering är tillsammans med globalisering, migration och klimatfrågor ett av de områden som påverkar och förändrar människors vardag och faktiska beteenden mest. För biblioteken är det digitaliseringen som vid sidan av migration/integration har den absolut största påverkan. Det är ett område som utvecklas oerhört snabbt och som därmed präglas mer av osäkerhet och förändring och mindre av förutsägbarhet och långsiktighet. Det finns frågor kopplat till information och distribution att särskilt bevaka och förhålla sig kritiskt till. Men det finns också stora möjligheter: digitala texter kan anpassas bättre till läsaren och blir därmed mer tillgängliga än tryckt text, digitala resurser kan distribueras enkelt och billigt. Digitaliseringen innebär i många delar en demokratisering av det offentliga samtalet och av tillgången till information.

Digitaliseringen föder också nya behov och nya möjligheter för läsning, samtal och dialog, till exempel social läsning som innebär olika former av interaktion kopplat till läsning av i första hand skönlitteratur. Det finns parallellt med digitala bokcirklar, bokbloggar och liknande en påtaglig önskan att träffas fysiskt och prata ”på riktigt” om viktiga frågor. Det blir tydligt att den fysiska platsen bibliotek fram för allt är till för människor - inte för böcker.

Det finns tendenser mot att det som digitaliseras minskar i värde, medan det som inte kan digitaliseras ökar i värde. Till det senare hör fysiska platser och mänskliga möten. Dit hör också kvalificerad, individuell handledning av olika slag, till exempel referenssamtal med kvalificerade medarbetare på ett bibliotek.

Bibliotekens digitala tjänster och medier förenklar och effektiviserar. Det går snabbt att låna en e-bok, reservera en fysisk bok, låna om eller att ta reda på vilka aktiviteter som är aktuella på ett fysiskt bibliotek. I takt med att tjänsterna utvecklas, ökar också biblioteksanvändarnas krav på snabb och enkel service. Digitala tjänster måste som regel utvecklas och förbättras kontinuerligt för att samma kundnöjdhet ska bestå. Det digitala biblioteket har i grunden samma uppdrag och samma mål som de fysiska biblioteken, med fokus på enkel och begriplig logistik.

Skolbiblioteket möjliggör ämnesövergripande arbetssätt och samarbete digitalt. Digital kompetens handlar mycket om medie- och informationskunnighet.

Inriktning för det digitala biblioteket

- Digitalisering och teknikutveckling är nödvändiga redskap som utvecklar och förbättrar bibliotekets medier och tjänster.
- Bibliotek Uppsala arbetar för att motverka att ny informationsbrist uppstår. Det sker genom att digitalt material och tjänster görs fritt tillgängligt i så stor utsträckning som möjligt. Det sker också genom handledning för att öka och bredda den digitala kompetensen och därmed minska det digitala utanförskapet.
- Bibliotek Uppsala motverkar inlåsnings- och begränsade perspektiv genom att erbjuda ett brett och tillgängligt utbud av information. Bibliotek Uppsala sätter frågor i sammanhang med hjälp av programverksamhet, exponering och handledning. Det är en del av uppdraget att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.
- Bibliotek Uppsala utvecklar det digitala biblioteket i samspel med det fysiska och med fokus på enkel och snabb logistik, men också så att den digitala biblioteksanvändaren får tillgång till bibliotekets kompetens genom digital närvaro. Bibliotekets närvaro i relevanta sociala medier är en del av det digitala biblioteket.
- Skolbiblioteket är ett stöd för utvecklingen av digital kompetens och ökad kunnighet i hur man använder internet, databaser och medier.

1.2.3 Det uppsökande biblioteket

Folkbibliotekets uppdrag är att vara till för alla. Därför behöver biblioteken arbeta uppsökande. Syftet med bibliotekens uppsökande arbete är att ge fler möjlighet att ta del av bibliotekets fysiska och digitala utbud samt att främja det frivilliga lärandet och läsandet även utanför bibliotekets lokaler.

I genomsnitt är 27 procent av invånarna i Sverige aktiva låntagare på folkbibliotek. Det innebär att de under det senaste året har gjort någon transaktion som kräver tillgång till ett bibliotekskort. Andelen aktiva låntagare i Uppsala ligger på samma nivå som för Sverige som helhet. Det som är signifikant för Uppsala är att utlån per invånare ligger högt (8,7 lån per invånare jämfört med 7,8 lån per invånare i genomsnitt). Det innebär att en genomsnittlig andel av befolkningen står för ett relativt sett stort antal lån av medier – några lånar mycket, andra lånar inte alls. Personer som enbart lånar e-medier räknas dock inte in här, inte heller de som väljer att gå på program eller andra aktiviteter, men som inte lånar medier eller personer som enbart besöker biblioteket för att läsa till exempel tidningar och tidskrifter på plats. Sannolikt är alltså fler än 27 procent aktiva biblioteksanvändare. Enligt den senaste SOM-undersökningen ökar den andel av befolkningen som uppger att de har besökt ett bibliotek någon gång under det senaste året och ligger nu på 56 %.³

Det uppsökande arbetet ger särskilda möjligheter att nå ut till prioriterade grupper och till dem som av olika skäl står långt från litteraturen och läsningen och som kanske tror att biblioteket är till för någon annan, men inte för dem.

³ Ekvilibrium. SOM undersökningen 2015. Redaktörer Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson, Maria Solvid (Göteborg 2016)

Inriktning för det uppsökande biblioteket

- Bibliotek Uppsala arbetar uppsökande med etablerade metoder som till exempel Boken kommer till den som inte själv har möjlighet att komma till biblioteket, men också genom att utveckla nya metoder för att nå fler. Det uppsökande arbetet kan ofta innebära tillfälliga aktiviteter, men arbetet har alltid ett tydligt syfte och präglas av långsiktighet och stabilitet. Det uppsökande arbetet sker digitalt, mobilt och fysiskt.
- Bibliotek Uppsala samarbetar med föreningar och andra för att nå ut till strategiskt utvalda grupper. Det kan till exempel handla om föräldrar med små barn på BVC, om unga på fritidsgårdar, om arbetsplatser eller om asylsökande på särskilda boenden.
- Bibliotek Uppsala utvecklar och systematiserar arbete i samverkan med förmedlare inom till exempel vård och omsorg, på arbetsplatser och i civilsamhället. Det är ett sätt att möjliggöra för fler att få del av verksamheten.
- Bibliotek Uppsala hanterar och balanserar den motsättning som delvis finns mellan det uppsökande arbetet och uppdraget att hålla de fysiska biblioteken öppna. Biblioteken har hög grad av självbetjäning för dem som klarar sig själva. Meröppet är ett sätt att förenkla och öka tillgången för dem som redan är etablerade användare utan att minska på de resurser som läggs på särskilt prioriterade grupper. Därför etablerar och utvecklar Bibliotek Uppsala meröppna bibliotek.
- I skolbiblioteket kan nyanlända elever utveckla strategier med hjälp av verktyg som både kan underlätta lärandet och användningen av språkkunskaperna i vardagslivet.

1.3. Biblioteket och omvärlden

1.3.1 Bibliotek för alla

Bibliotekslagen säger att folkbiblioteksverksamhet ska finnas till för alla, men att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt vissa grupper. De grupper som folkbiblioteken ska prioritera är barn och unga, personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteter och människor med annat modersmål än svenska.

Syftet med folkbibliotek är övergripande att fritt tillgängliggöra medier och aktiviteter som stödjer den enskilde individens lärande och läsande. Verksamhet och utbud ska präglas av allsidighet och kvalitet och vara anpassad till användarens behov.

På biblioteken möts människor med olika erfarenheter och uttryck och med olika och skiftande behov av service, stöd, tillgänglighet och utrymme. En öppen plats ställer krav på alla. Biblioteken är trygga och lugna platser och platser för, läsning, reflektion, utbyte av tankar och samtal. Människors vilja och förmåga att samarbeta och att visa varandra hänsyn är det som i grunden gör att biblioteken kan fungera som öppna och tillgängliga platser.

Inriktning för Bibliotek för alla

- Bibliotek Uppsala möter sina användare likvärdigt och med utgångspunkt i var och ens behov. Biblioteken både bekräftar och utmanar sina användare genom en tilltro till var och ens förmåga och möjlighet att utvecklas enskilt och tillsammans med andra.
- Bibliotek Uppsala uppmuntrar och underlättar för användarna att vara delaktiga i verksamheten och till eget skapande genom skrivande och andra uttryck kopplade till information, läsning, berättande och lärande.
- Bibliotekets medier och aktiviteter speglar de prioriterade gruppernas behov och säkrar att de får den särskilda uppmärksamhet som de har rätt till. Bland minoritetsspråken ägnas finskan särskild uppmärksamhet eftersom Uppsala är finskt förvaltningsområde.
- Bibliotek Uppsala bidrar till ett meningsfullt liv för äldre genom varierad, öppen och tillgänglig verksamhet på biblioteken och genom goda möjligheter för dem som inte själva kan komma fysiskt till ett bibliotek att ändå få del av litteratur och information.
- Bibliotek Uppsala når ut. De som bor och vistas på landsbygden har likvärdig tillgång till biblioteket som de som bor och vistas i kommunens mer tätbefolkade delar.
- Bibliotek Uppsala har kunskaper om sina användare och om dem som ännu inte använder biblioteken. Kunskapen används för att utveckla relevant och angelägen verksamhet och för att nå fler.
- Bibliotek Uppsala har medarbetare med en samlad kompetens att både förstå och möta de mångsidiga, mångkulturella och mångspråkiga behoven hos människor som bor och vistas i Uppsala. Relevant specialistkompetens hos en medarbetare på ett bibliotek tas till vara på ett sådant sätt att den gynnar hela verksamheten.
- Bibliotek Uppsala sätter ramar för användningen av lokaler och medier. Syftet med det är att alla ska kunna använda biblioteket och att ingen genom sina handlingar väsentligt och avsiktligt ska minska andra människors faktiska tillgång till bibliotekets utbud av tjänster och service.

1.3.2 Kommunikation: Det synliga biblioteket som spelar roll

Folkbibliotek är till för alla, men många är av olika skäl icke-användare. Bibliotekets kommunikation och marknadsföring har därför sitt primära fokus på att nå fler. Människor väljer själv om och hur de vill använda biblioteket. Men olika dialoger med medborgare visar att många väljer bort biblioteket därför att de har en bild av verksamheten som inte är helt uppdaterad. Det är väl känt för de allra flesta att bibliotek lånar ut böcker. Däremot är det mindre känt att biblioteken till exempel har en rik programverksamhet, ger stöd till människor som vill lära sig mer om digitala tjänster och att biblioteket erbjuder olika typer av medier och tjänster för språkträning både på svenska och på andra språk. Kvaliteten på den basservice som många förknippar med bibliotek ska behållas och kontinuerligt utvecklas. Samtidigt är det många som inte känner till den betydligt bredare verksamheten eller möjligheten för människor att påverka hur biblioteket arbetar med sitt uppdrag. Det behöver därför kommuniceras.

I ett samhällsperspektiv kan också bibliotekets roll som stöd för människors personliga och professionella utveckling bli tydligare. Folkbiblioteken är ofta i praktiken den plats som människor söker sig till om de till exempel är nya i Sverige och vill lära sig mer om språk och samhälle eller via publika datorer och medier av olika slag hålla kontakt med hemlandet, om man har svårt att förstå hur ett ansökningsförfarande går till eller hur digitala tjänster kan användas. För att biblioteken ännu bättre ska kunna användas strategiskt och som ett redskap för utveckling både på ett individuellt och på ett samhälleligt plan, behöver kännedomen om detta spridas även utanför biblioteken.

I olika undersökningar som har gjorts för att försöka mäta värdet av bibliotek visar det sig ofta att människor skattar bibliotek högt. Många säger sig vara beredda att betala mer för att bibliotek ska finnas än vad man faktiskt gör via skatten. De behöver inte betyda att man själv använder bibliotek – biblioteket är till nytta för någon annan eller för samhället som helhet.⁴ Det går att tolka resultatet som att biblioteket för väldigt många människor har ett värde som inte är kopplat till rena egenintressen. Människor vill helt enkelt leva i ett samhälle som har bibliotek och där informationen är fritt tillgänglig och inte satt under censur.

Inriktning för kommunikation

- Bibliotek Uppsala arbetar aktivt med kommunikation och marknadsföring för att
 - nå fler personer med information om det samtida biblioteket
 - nå dem som redan är aktiva användare med information om aktiviteter och annat.
 - stärka bibliotekens synlighet och därmed den strategiska positionen fram för allt inom kommunen kopplat till biblioteket som samhällsinstitutionVal av kommunikationsvägar och strategi i övrigt görs vid varje tillfälle för att passa den eller de grupper som biblioteket vill nå.
- Bibliotek Uppsala vet att de flesta människor inte har kunskap om allt som biblioteket kan erbjuda och som kan vara relevant i deras vardag. Det gäller både användare och icke-användare. Att kommunicera ”bibliotekets okända sidor” är därför prioriterat.
- Bibliotek Uppsala är medvetet om det värde som många människor tillmäter tillgången till bibliotek och till fri och gratis information, även om man själv inte är aktiv användare. En del i bibliotekets kommunikation handlar om bibliotek som en del av en demokratisk infrastruktur.

1.3.3 Samarbete och samverkan för starkare bibliotek

Folkbibliotek handlar till stor del om samarbete. Bredden i uppdrag och verksamhet gör att ett bibliotek behöver ha en god omvärldskunskap samt nätverk och samarbeten med många aktörer. En väsentlig del i biblioteketens verksamhet är att stärka individers lärande, läsande och utveckling genom att vara ett komplement till andra verksamheter: En elev i skolan kan vilja fördjupa sina kunskaper inom ett område, en arbetssökande kan behöva mer och bredare information om hur samhället fungerar eller om olika yrken än vad Arbetsförmedlingen ger, en asylsökande kan ha behov av att lära sig svenska snabbare än vad till exempel SFI tillåter.

⁴ Kåring, Anna, Bibliotekets förtjänst. En forskningsöversikt om den samhällsekonomiska nyttan av bibliotek (Stockholm 2007)

Bibliotekslagen säger att bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet ska samverka för att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser. Utöver samverkan med andra bibliotek utvecklas verksamheten genom samarbeten med föreningar, studieförbund och andra delar av civilsamhället och med offentliga och privata aktörer som arbetar med frågor som är väsentliga också för biblioteken, till exempel förlag och andra konst- och samhällsinstitutioner.

Samarbete och samverkan med olika aktörer har flera syften. Det är redskap för att nå fler och för att nå människor eller grupper som av olika skäl ännu inte har hittat till biblioteket.

Samarbete möjliggör mer verksamhet och därmed ett bättre resursutnyttjande. Samarbete ökar rörligheten och förståelsen för förändringar i samhället. Samarbete kan tillföra kompetens som biblioteket inte själv har. För varje enskilt bibliotek är ett fungerande samarbete med lokalsamhället en förutsättning för att kunna anpassa verksamheten efter verkliga behov i området.

Genom att biblioteket aktivt söker samarbete och har en öppen inställning till initiativ från andra ökar kunskaperna utanför biblioteksorganisationen om hur bibliotek kan vara en samhällsresurs för till exempel läsande, lärande och integration.

Inriktning för samarbete och samverkan

- Bibliotek Uppsalas externa samarbeten syftar till att
 - nå fler människor från olika delar av samhället
 - erbjuda fler aktiviteter än vad som är möjligt med enbart egna resurser
 - utveckla verksamheten så att den bli ännu mer angelägen.
 - tillföra biblioteket kompetens och erfarenhet
 - stärka det enskilda bibliotekets plats och relevans i lokalsamhället
- I samarbete kan Bibliotek Uppsala bidra med till exempel kompetens, lokaler, marknadsföring eller med en publik. Bibliotek Uppsala är en tydlig samarbetspart med öppenhet för nya perspektiv.
- Bibliotek Uppsala söker aktivt samarbete. Inom varje verksamhetsområde identifieras möjliga och relevanta samarbetsparter. Fokus ligger på långsiktighet och stabila strukturer för samarbete. Det hindrar inte att enstaka samarbeten kan vara tillfälliga och endast avse ett eller ett par arrangemang.
- Bibliotek Uppsala kompletterar ofta andra verksamheter och söker samarbeten när det kan bidra till en högre kvalitet eller måluppfyllelse för alla medverkande.
- Bibliotek Uppsala samverkar med skol- och universitetsbibliotek i kommunen, med länsbiblioteket och med folkbibliotek i länet. Samverkan har användaren i fokus och syftar till att stärka och utveckla den enskildes tillgång till biblioteksservice.
- Folk- och skolbibliotekens samverkan med andra bibliotek, lokalt, regionalt, nationellt och internationellt uppmuntras för att stärka omvärldsbevakning, lärande och verksamhetsutveckling.

1.3.4 Fokus på barn och unga: samverkan mellan förskola, skola och bibliotek

Att erövra sitt språk är grunden för allt lärande. I takt med att språket utvecklas ökar också förmågan att kommunicera, analysera och reflektera. Språket bygger vår kunskap om världen och om oss själva.

Uppdraget att stärka barn och unga i deras språkutveckling är centralt för såväl förskolan och skolan som för folkbiblioteken. En strukturerad och organiserad samverkan mellan de olika verksamheterna syftar både till ökad måluppfyllelse och till att utveckla intresse för läsning, lärande och eget skrivande på fritid.

Samverkan utvecklas med grund i- och respekt för varje verksamhets uppdrag och särskilda förutsättningar. Det gemensamma målet är att stärka nyfikenheten hos barn och unga och deras lust att lära.

Vid sidan av samverkan ansvarar utbildningsförvaltningen för utvecklingen av skolbiblioteken och kulturförvaltningen ansvarar för folkbiblioteksutvecklingen.

Inriktning för Fokus på barn och unga: Samverkan mellan förskola, skola och bibliotek

- Pedagoger inom förskola och skola samarbetar med medarbetare inom Bibliotek Uppsala för att stärka språkutveckling och lärande. Samverkan sker parallellt på lednings- och verksamhetsnivå. En styrgrupp med representanter från de tre verksamheterna ansvarar för strategisk utveckling och uppföljning av samverkan.
- Utbildningsförvaltningen kan genom ekonomiska avtal med Bibliotek Uppsala få tillgång till utökade tjänster som till exempel kompetensutveckling kring nyutgiven litteratur, litteratur för olika målgrupper eller kring kompensatoriska hjälpmedel som talböcker. De avtal som tecknas revideras årligen.
- Inom ramen för samverkan läggs särskilt fokus på att tillgången till litteratur och läsning ska vara jämställd. Eftersom pojkar generellt lånar och läser mindre än flickor, utvecklas metoder för att stärka deras förmåga och vilja att läsa.

Uppföljning av biblioteksplanen

Mål- och budgetprocessen är kommunens övergripande styrprocess och innefattar arbetet med kommunfullmäktiges övergripande styrdokumentet *Mål och budget*, nämndernas verksamhetsplaner och internkontrollplaner. Processen innefattar även månads- och delårsuppföljning samt årsredovisning. *Mål och budget* utgör grunden för nämndernas verksamhetsplaner och samspelar med program och policydokument inom kommunen. Biblioteksplanen har sin grund i lagen (som anger begreppet plan) och kan likställas med ett kommunalt program. Biblioteksplanen ska utgöra en del av styrkedjan inom mål- och budgetprocessen.

Kommunens nämnder visar genom sina verksamhetsplaner och budgetar vilka politiska prioriteringar som gäller inom respektive ansvarsområde. Verksamhetsplanerna förtydligar vad nämnder avser att göra för att förverkliga kommunfullmäktiges inriktningsmål och uppdrag och hur verksamheten ska följas upp. De visar även hur nämnder och bolagsstyrelser fördelar sina ekonomiska resurser.

Biblioteksplanen ska kopplas till nämndernas verksamhetsplaner och där det är tillämpligt, samspela med nämndernas mål och synliggöras i nämndernas strategier och åtgärder. Till de inriktningar som pekas ut i biblioteksplanen ska nämnderna ta fram indikator och redovisa dessa som en del av den ordinarie uppföljningen av nämndernas verksamhet.

Biblioteksplanen gäller för perioden 2017-2020. I slutet av planperioden ska en analys göras som ska visa om biblioteksverksamheten har utvecklats i enighet med planens intentioner och inriktningar. Analysen bygger bland annat på en sammanvägning av den löpande uppföljning som genomförts av nämndernas verksamhet.

Analysen genomförs av de nämnder som haft ett särskilt ansvar för att ta fram planen och den delges kommunfullmäktige efter sammanställning.

Handläggare
Hellstrand Eva

Datum
2017-01-18

Diarienummer
AMN-2016-0284

Förslag

Kulturnämnden

Remiss av Biblioteksplan för Uppsala kommun 2017-2020

Arbetsmarknadsnämnden har erbjudits att yttra sig över förslag till biblioteksplan för Uppsala kommun 2017–2020. Planen omfattar både folk- och skolbibliotek med avsikt att ge en riktning för biblioteksutvecklingen i Uppsala kommun. I planen behandlas bland annat frågor som demokrati och fri åsiktsbildning, läsfrämjande, det fysiska och det digitala biblioteket samt behov av samverkan med omvärlden.

Arbetsmarknadsnämnden ser redan i inledningen av biblioteksplanen en beröring mellan vuxenutbildning och bibliotekets uppdrag där begrepp som livslångt lärande, språkutveckling samt kunskapsförmedling och bildning tas upp. Vidare beskrivs i planen att biblioteket erbjuder tjänster för språkträning och att folkbiblioteken ofta är den plats som människor söker sig till om de är nya i Sverige och vill lära sig mer om språk och samhälle.

Under avsnittet ”Det uppsökande biblioteket” framförs att biblioteket behöver arbeta uppsökande och nå ut till prioriterade grupper. Arbetsmarknadsnämnden önskar i detta sammanhang att skrivningen om sfi längst ned på sid 17 under rubriken ”Samarbete och samverkan för starkare bibliotek” förtydligas. Asylsökande har inte rätt till sfi, men möjlighet till språkundervisning genom olika bildningsförbund och föreningar. När en person har fått uppehållstillstånd har personen rätt till sfi och då ska studietakten avgöras av individuella behov och förutsättningar.

Sammantaget ser förvaltningen mycket positivt på biblioteksplanens tydliga syfte till kommunikation och uppsökande verksamhet för personer med annan språkbakgrund. Det handlar ofta om personer som återfinns i de verksamheter som arbetsmarknadsnämnden svarar för.

Som kort information kan avslutningsvis nämnas att ett projekt har påbörjats för att utveckla samarbetet mellan sfi och biblioteksverksamheten i kommunen. En workshop är planerad till nästa år och syftet med samverkan är att bidra till bättre integration och stöd till språkutveckling. Ett mål är att biblioteket ska möta alla sfi-elever.

Arbetsmarknadsnämnden

Ulrik Wärsberg
Ordförande

Lotta von Wowern
Sekreterare